

KARTY PRACY – POLSKA I POLACY W XIX WIEKU

1. Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania:

Odmaluję, je najkrócej, przedstawiając zabawny dialog obiegający miasto: cudzoziemiec odwiedza nas, wyobraża sobie, że jest w Polsce. Thumacząc mu, że polski nie ma (...). Prosi: „Pokażcie mi wojsko warszawskie!”. Takiego nie ma – odpowiadają – armia jest polska. Pyta o króla polskiego. Wyjaśniają mu, że innego nie ma, poza królem saskim. Chciałby poznać ustawy i prawa tego osobliwego kraju. Ustawy i prawa – mówią mu – są francuskie (...).

a) podaj nazwę państwa, o którym mowa jest w tekście:

b) wyjaśnij dlaczego w państwie, o którym mowa, ustawy i prawa są francuskie:

c) z jakim państwem, państwo opisane w tekście, łączyła unia personalna:

2. Przeczytaj materiały źródłowe i wykonaj polecenia:

Źródło 1. List Tadeusza Kościuszki do księcia Adama Jerzego Czartoryskiego z czerwca 1815r. (fragment)
Winniśmy wdzięczność cesarzowi za przywrócenie imienia Polski, ale imię nie stanowi narodu. Wielkość ziemi i liczba mieszkańców są także czymś. pomimo chęci naszych, nie widzę żadnej ręką udzielonej przez niego i mnie i tylu rodakom obietnicy, iż granice Polski do Dźwiny i Dniepru rozciągnie. (...) niech cię prowadzi opatrność; co do mnie, nie będę w stanie służyć z pożytkiem Ojczyźnie, udam się do Szwajcarii.

Źródło . List Heleny Radziwiłłowej do syna, marzec 1815r. (fragment).

Jesteśmy więc Polakami pod aniołem – królem (...). Zmartwieniem patriotów jest to, że nam jeden z członów odjęto. Gdyby go miano, toby im się zachciało tych wszystkich, które Jagiełło posiadał ... (...). Więc uspokoiłam się wreszcie, gdy o 9-tej rano przyleciał zadyszany Poliwczyński, wołając: „Wszystko dobrze, moja księżno, Polskę po ulicach głoszą”.

a) udowodnij, że cesarz i król wspomniany w obu źródłach to ta sama postać:

b) rozstrzygnij, czy autorzy obu listów są tak samo zadowoleni z zaistniałej sytuacji. Uzasadnij odpowiedź.

c) ustalenia polityczno-terytorialne, dotyczące powstania Polski o której mowa w listach, zapadły podczas:
- spotkania w Tylży, - kongresu wiedeńskiego, - konwencji Alvenslebena, - zjednoczenia Niemiec.

3. Królestwo Polskie w latach 1815-1830 znajdowało się w ścisłym związku politycznym z Rosją. W życiu politycznym Królestwa występowały różne postawy wobec rosyjskiego zaborcy. Przyporządkuj nazwę postawy wymienionym postaciom. Postawy: lojalizm, opozycja legalna, postawa niepodległościowa

A. Bonawentura i Wincenty Niemojowscy -

B. Walerian Łukasiński -

C. Franciszek Ksawery Drucki-Lubecki -

4. Zdecyduj czy poniższy tekst dotyczy powstania listopadowego, czy styczniowego. Odpowiedź uzasadnij, podając dwa argumenty.

„O godzinie 6 rano dano znak jednoczesnego rozpoczęcia wszystkich działań wojennych przez zapalenie browaru na Solcu w bliskości koszar jazdy rosyjskiej. Przygodnym losem nie spłonął ten cały budynek. Wojsko polskie ruszyło z koszar do wskazanych stanowisk. W tym momencie oddział złożony z cywilnych osób pod dowództwem dwóch podchorążych szedł do Belwederu, celem zabezpieczenia osoby cesarzewicza (...). W chwili kiedy oddział przeznaczony do Belwederu wyruszył z lasku łażeniowski, pośpieszyłem do koszar podchorążych (...). Wbiegłszy tam, zawołałem na dzielną młodzież: Polacy! Wybiła godzina zemsty! Dziś umrzeć, lub dziś zwyciężyć potrzeba. Idźmy, a piersi wasze niech będą Termopilami dla wrogów! Na tę mowę i z dala grzmiący głos: do broni, do broni, młodzież porwała karabiny, nabiła je i pędem błyskawicy podskoczyła za dowódcą (...).”

a) tekst dotyczy powstania:

b) uzasadnienie:

5. Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

Tymczasem już w nocy z dnia 20 na 21 lutego [...] zebrali się ludzie uzbrojeni [...]. [Nazajutrz] po godzinie 7. wieczór gawiedź uliczna [...] rozpoczęła alarm [...], strzelanie na ulicach, śpiewy, [...], dzwonienie [...] na Wawelu w Zygmunta. [...] Jednocześnie w domu pod Krzysztoforami [...] zawiązał się rząd, pod nazwą „Rząd Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej”.

A. Podaj nazwę powstania, o którym mowa w tym tekście:

B. Na podstawie tekstu źródłowego uzasadnij swoją odpowiedź, podając dwa argumenty:

6. Na podstawie tekstu źródłowego, podaj nazwę i datę roczną wydarzenia, do którego nawiązuje autor *Na pierwszą wieść o tej rzezi Europa zwróciła oczy ku Tobie, mości Księżę. Z dawna przywykła czcić w Panu podporę, ojca porządku europejskiego, czuła potrzebę wysłuchania Pańskiego słowa. Od Pana oczekiwano rozwiązania zagadki, by móc osądzić, co w tych wypadkach jest udziałem charakteru narodowego, zastarzałych stosunków międzyklasowych, a co trzeba przypisać wpływowi Pańskiego reżimu i podniecie Pańskich agentów? [...] W wyniku Pańskich, z dawna przygotowanych środków, których rezultatem końcowym jest dzieło galicyjskie, naród ten okazuje się wreszcie rozprężonym, roztopionym w swych elementach. Odkąd te części składowe wielkiej rodziny, szlachta i chłopci porwały się podniecone przeciwko sobie, odkąd to społeczeństwo szarpie swe własne trzewia, nie masz więcej narodu polskiego.*

Nazwa wydarzenia Rok

7. Przeczytaj materiały źródłowe i wykonaj polecenia:

Tekst 1) *Trudno o jednoznaczną ocenę działań Aleksandra Wielopolskiego. Choć szybko przybrał postawę ugodową wobec zaborcy, to poprzez współdziałanie z Rosją chciał uzyskać jak najwięcej praw dla polskiego społeczeństwa.*

Tekst 2) *Człowiek, który odegrał jedną z najtragiczniejszych i najszkodliwszych ról w dziejach sprawy polskiej w wieku XIX, Aleksander Wielopolski, dopiero w połowie życia doszedł do przekonania, iż jedynym skutecznym sposobem ocalenia na ziemiach Polski i Litwy dawnej struktury dostępu do władzy jest utrzymanie Polski na zawsze w obrębie wpływów i panowania Rosji.*

a) oceń, czy obydwa teksty jednakowo oceniają postawę margrabiego Wielopolskiego. Wskaż podobieństwa lub różnice w ocenie postaci:

- stanowisko:
- podobieństwa lub różnice w ocenie:

b) zakończ zdanie: *Działania Wielopolskiego doprowadziły do wybuchu powstania*

8. Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Ukaz uwłaszczeniowy w Królestwie Polskim, Petersburg, 2 marca 1864 r. (fragmenty)

Artykuł 1. *Grunta zostające w posiadaniu włościan [...] przechodzą na zupełną własność włościan w posiadaniu tych gruntów będących [...].*

Artykuł 2. *[...] włościanie uwolnieni raz na zawsze zostają od wszelkich bez wyłączenia powinności, jakimi na korzyść dziedziców obłożeni byli [...]. Na przyszłość włościanie obowiązani są wnosić do Skarbu za nabytą przez nich na własność ziemię podatek gruntowy tym ukazem ustanowiony [...].*

Artykuł 3. *Dziedzice dóbr [...] otrzymują od Rządu wynagrodzenie za zniesione powinności włościańskie [...].*

Artykuł 9. *Razem z gruntem przez każdego włościanina nabytym przechodzą na własność jego zupełną wszelkie znajdujące się na tym gruncie mieszkalne i gospodarskie budowle, a zarazem inwentarz gruntowy, jako to: bydło, robocze narzędzia, zasiewy [...].*

A. Podaj dwie najważniejsze zasady uwłaszczenia chłopów w Królestwie Polskim:

B. Dlaczego niniejszy ukaz, został wydany przez władze carskie, akurat w marcu 1864r.? Jaki był główny cel jego wydania?

9. Przeczytaj tekst źródłowy i na jego podstawie wykonaj polecenie.

J. Piłsudski, „O powstaniu 1863r.”

„Siła spisku 1830r. była minimalną. (...) Nikt ze spiskowców nie wyszedł na górę, nikt z nich został wodzem dalszej akcji (...). Cała starszyzna wypowiedziała się przeciwko nim, wszyscy chowali się od nich jak od zarazy. (...) Jakże inną jest siła spisku w 1863r. Rozkaz, przez jego władzę wydany, jest bezapelacyjnie spełniony, tysiące ludzi zbierało się tylko dlatego, że nakazano (...) stanąć pod sztandarem. (...) Spisek 1863 roku, przewyższający wielokrotnie swą siłą i potęgą spisek roku 1830, szukał sił szlacheckich, wrzących w narodzie, chciał znaleźć oparcie o wewnętrzną całość moralną, o wytrzymałość całej masy ludzi (...).”

Podaj DWIE różnice jakie dostrzeżę J. Piłsudski między działaniami spiskowymi z 1830 i 1863r.

10. Przyporządkuj powstaniom narodowym ich skutki. Odpowiedzi wpisz we właściwe rubryki tabeli.

- a) Zlikwidowanie resztek autonomii Królestwa Polskiego,
- b) Uwłaszczenie chłopów w Galicji,
- c) Włączenie Rzeczypospolitej Krakowskiej do zaboru austriackiego,
- d) Likwidacja Sejmu Królestwa Polskiego

Powstanie listopadowe	
Powstanie styczniowe	
Powstanie krakowskie	

11. Przeanalizuj dane i wykonaj trzy polecenia.

Tabela. Ruch ludności Galicji w latach 1881 – 1910.

Lata	1881 – 1890	1891 – 1900	1901 – 1910
Różnica między przybywającymi i wyjeżdżającymi w tysiącach	- 55	-305	-497
Procent ludności opuszczającej Galicję w stosunku do ogółu mieszkańców	0,8%	4,2%	6,2%

Ogółem: -857 (10,7%)

A. Nazwij zjawisko przedstawione w tabeli:

B. Podaj okres, w którym występowało największe jego nasilenie:

C. Wyjaśnij, jakie były przyczyny tego zjawiska:.....

12. Na podstawie tekstów źródłowych wykonaj polecenia.

Fragment postanowień dotyczących nauczania języka w szkołach ludowych z 1873 r.

I. Językiem nauczania wszystkich przedmiotów, z wyjątkiem religii i śpiewu kościelnego, jest język niemiecki. Językiem polskim można się posługiwać pomocniczo tylko o tyle, o ile jest to niezbędne dla zrozumienia przedmiotu nauczania.

II. Nauka religii i śpiewu kościelnego dla dzieci mówiących po polsku ma być udzielana w języku ojczystym. Jeśli jednak znają one język niemiecki na tyle, że mogą zrozumieć udzielane w nim wyjaśnienia, należy, na podstawie zezwolenia rejencji, wprowadzić również nauczanie tych przedmiotów w języku niemieckim, na średnim i wyższym stopniu nauczania.

Fragment postanowień dotyczących likwidacji nauki języka polskiego w szkołach ludowych z 1887 r.

Na podstawie udzielonego mi najwyższego pełnomocnictwa zarządzam niniejszym zniesienie języka polskiego we wszystkich bez różnicy szkołach ludowych prowincji poznańskiej oraz przeznaczenie uzyskanych przez to wolnych godzin na naukę i ćwiczenie języka niemieckiego. Przywiązuję dużą wagę do tego, aby niniejsze zarządzenie natychmiast zostało wcielone w życie [...], plany lekcyjne we wszystkich szkołach ludowych [...] zostaną odpowiednio zmienione [...].

A. Zidentyfikuj zabór, do którego odnoszą się obydwie dokumenty:

B. Podaj nazwę procesu historycznego, który opisany został w obydwu tekstach:.....

C. Na podstawie obydwu tekstów wyjaśnij, jak zmieniła się polityka zaborcy:.....

13. Podane nazwy związane z dziejami Polski w II połowie XIX w. umieść w odpowiednich rubrykach tabeli, dobierając po dwie nazwy do każdego zaboru.

Kulturkampf, stańczycy, noc apuchtinowska, Hakata, „Kraj Przywiślański”, polski Piemont

Zabór	Nazwy
austriacki	
pruski	
rosyjski	

14. Do głównych założeń partii politycznych, dopasuj skróty ich nazw oraz przedstawicieli:

<i>Program tego ugrupowania zakładał solidaryzm społeczny i nacjonalizm. Jego członkowie dążyli do rozwoju polskiej świadomości narodowej i powiększaniu polskiego stanu posiadania. Postulowali również wypieranie Niemców i Żydów z życia gospodarczego.</i>	PARTIA:..... PRZEDSTAWICIEL:.....
<i>Celem tej partii była budowa ustroju socjalistycznego drogą rewolucji, nie wysuwając przy tym hasel niepodległości Polski. Uważali iż rewolucja socjalistyczna zlikwiduje wszelki ucisk narodowościowy.</i>	PARTIA:..... PRZEDSTAWICIEL:.....
<i>Głównym celem tej partii była odbudowa niepodległego państwa polskiego jako demokratycznej republiki. W niepodległym państwie polskim przewidywano stopniową budowę ustroju socjalistycznego drogą reform.</i>	PARTIA:..... PRZEDSTAWICIEL:.....

PPS, PSL, ND, SDKPiL, Roman Dmowski, Józef Piłsudski, Róża Luksemburg, Wincenty Witos,

15. Wymienione poniżej polskie powieści są doskonałymi materiałami do studiów nad przemianami społeczeństwa polskiego w latach 1864-1914. Przyporządkuj podanym tematom, właściwe powieści.

A) B. Prus - „Lalka”,

B) W. Reymont - „Ziemia Obiecana”,

C) W. Reymont - „Chłopi”,

D) E. Orzeszkowa - „Nad Niemnem”.

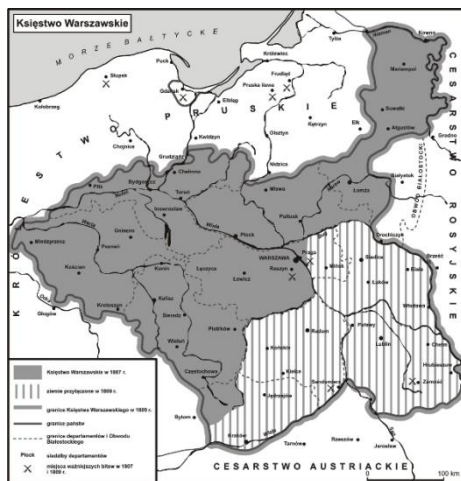
<i>Łódź jako polski Manchester – rewolucja przemysłowa na ziemiach polskich.</i>	
<i>Spółczesność Warszawy w okresie przemian wczesnokapitalistycznych (lata 70 i 80 XIX wieku).</i>	
<i>Dwór szlachecki i chłopci pochodzenia drobnoszlacheckiego. Realia polskiej wsi na Ziemiach Zebranych w drugiej połowie XIX wieku.</i>	

16. Poniżej zamieszczono godła, z różnych okresów historii polski w XIX wieku. Do każdego z nich dopisz właściwy okres, wybierając spośród: Księstwo Warszawskie, Królestwo Kongresowe, Powstanie Styczniowe

17. Poniżej zamieszczono dwie mapy. Przyjrzyj się im dokładnie i odpowiedz na pytania:

Mapa A

Mapa B

a) którą z map, przedstawia Królestwo Polskie:

b) odpowiedź uzasadnij:

18. Uzupełnij tabelę, wpisując nazwy zaborów obok tekstów źródłowych charakteryzujących sytuację Polaków w drugiej połowie XIX i na początku XX w.

Fragment tekstu źródłowego	Nazwa zaboru
1. <i>Chodziłem do szkoły polskiej. Wprawdzie historia Polski była przedmiotem nieobowiązkowym [...], ale uczono jej na podstawie źródeł polskich. [...] Czytywało się dzienniki polskie, a cenzura ich była dość łagodna, [...] sędzia polski sądził, teatr polski nas bawił. Obchodziliśmy wszystkie święta narodowe, cóż więc dziwnego, że zacierała się w nas [...] świadomość, że się jest poddanym obcego państwa, i że nie Polsce, tylko jemu służyć się musi.</i>	
2. <i>Po objęciu władzy w kraju przez general-gubernatora Hurkę [...] surowo zabroniono czytania i posiadania polskich książek, a kontrola była tak ścisła, że przy odwiedzaniu stacji uczniowskich [...] przetrząsano sienniki, kufry z rzeczami, czy tam nie było schowanych książek polskich. W razie znalezienia książek polskich zapisywano ucznia do dziennika kar [...]. Gdy zaś u ucznia znaleziono książkę o treści politycznej [...] bezwarunkowo wydalano ucznia z gimnazjum.</i>	
3. <i>Jak w innych miastach [...] poczęliśmy protestować na niemiecką naukę religii. Strajk u nas zaczął się w czerwcu [...]. Gdy nam poczęli rozdawać niemieckie podręczniki, zaprotestowaliśmy [...]. Uświadomił nas nauczyciel, że jeżeli nie odbierzemy niemieckich książek religijnych i nie będziemy odpowiadali na niemieckiej nauce religii, to będziemy musieli rok dłużej chodzić do szkoły, będziemy musieli areszt odsiadywać i rodziców będą karać.</i>	

